

BOMBARDEMENT
BEZUIDENHOUT '45

STICHTING
EUROPEES ERFGOED
ATLANTIKWALL

DIT IS EEN UITGAVE VAN:

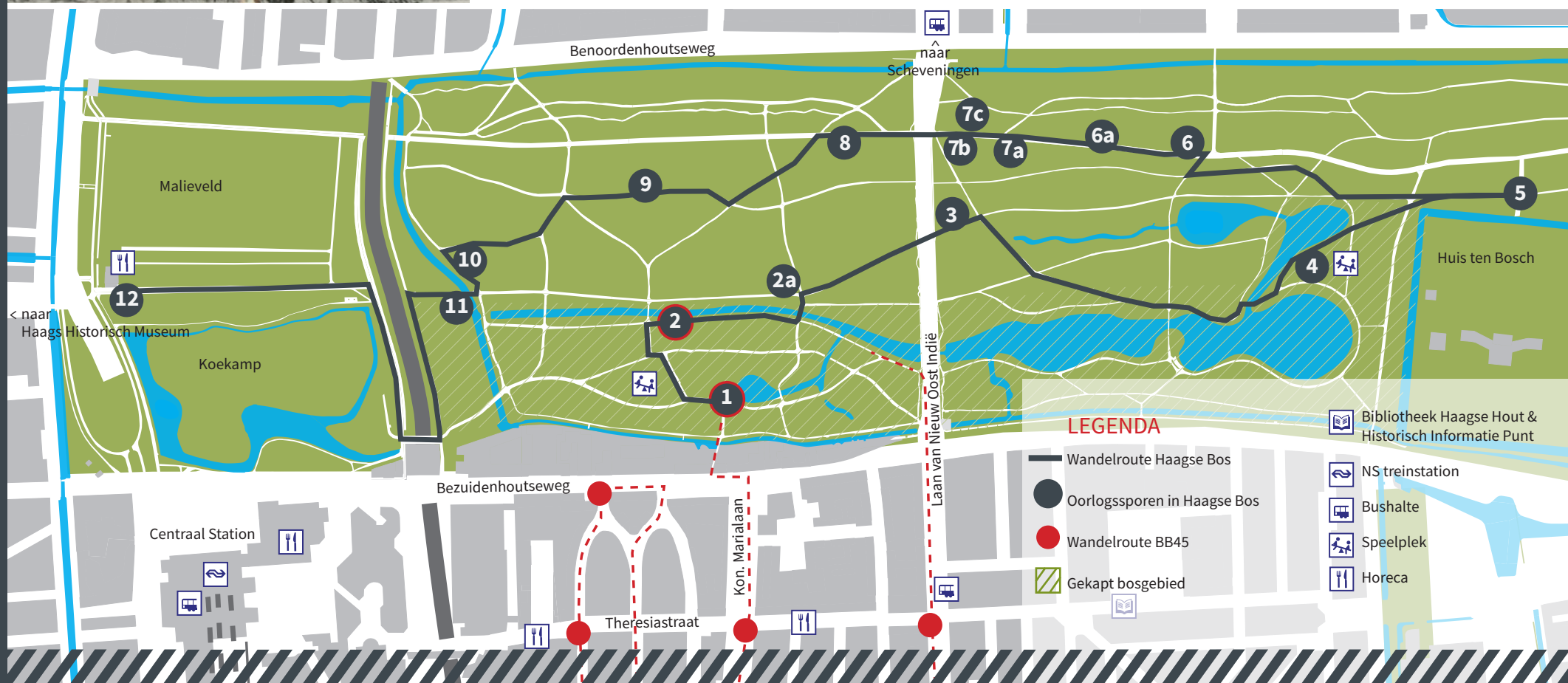
Stichting 3 maart '45 (www.bezuidenhout.nl)
Stichting Europees Erfgoed Atlantikwall (www.bunkerdag.nl)

© 2015, Stichting 3 maart '45
i.s.m. Haags Gemeentearchief, Staatsbosbeheer en Fonds 1818
Ontwerp: www.studiozipper.com

OP ZOEK NAAR OORLOGSSPOREN IN HET HAAGSE BOS

Het Haagse Bos is een heel oud bos dat door de Graven van Holland en de Oranjes al eeuwen is gebruikt en bewoond. In de Tweede Wereldoorlog is het bos door het Duitse leger in beslag genomen. Tussen 1941-1943 bouwde het Duitse leger langs de kust een verdedigingslinie van bunkers, tankgrachten, prikkeldraad, muren en kanonnen: de Atlantikwall. Zo ook in Den Haag. Vele huizen en gebouwen zijn hiervoor afgebroken en bomen gekapt. Een groot deel van de stad was verboden gebied, 'Sperrgebiet'. In de stad kwam de Atlantikwall tot in het Haagse Bos. Hier vandaan schoten de Duitsers V2-raketten naar Engeland. Op 3 maart 1945 wilden de geallieerden deze raketten uitschakelen met een groots bombardement. Door een fout werd niet het bos maar een groot deel van de wijk Bezuidenhout verwoest. In deze wandeling maak je kennis met het Haagse Bos en de sporen van de oorlog die nu nog steeds zichtbaar zijn. De route voert langs 12 plekken, waarbij we het verhaal vertellen met quizvragen voor jong en oud. De route duurt ruim een uur, met onderweg speelgelegenheid en horeca. De route sluit aan op de wandeling door de wijk over het Bombardement van Bezuidenhout op 3 maart 1945.

Veel wandelplezier!
Stichting 3 maart 45 en Stichting Europees Erfgoed Atlantikwall

OP ZOEK NAAR OORLOGSSPOREN IN HET HAAGSE BOS

1 WALTER BOERWEIDE

Op deze plek stond sinds 1830 een muziektent van Sociëteit de Witte met concerten van het Koninklijke Militaire Kapel. Vele mensen kwamen luisteren. Walther Boer was de dirigent. In de oorlog is hij opgepakte en kwam in een Poolse kamp. Daar hield hij de mensen op de been door muziek te spelen. Het Duitse leger heeft in 1943 bij de aanleg van de Atlantikwall de tent gesloopt en de bomen erom heen gekapt.

Vraag 1: waarom kapt de Duitsers de bomen rondom de weide?

- A. Om meer mensen te kunnen laten luisteren als oorlogsvertier.
- B. Om een vrij schietveld te hebben bij een aanval.
- C. Voor brandstof.

2 TANKGRACHT EN KANONBUNKER

Deze gracht was in de oorlog onderdeel van de verdedigingslinie. Het ziet er nu uit als een sloot, maar was destijds extra breed (20m) en diep (3,5m) met steile wanden. Alle soorten tanks bleven er in vastlopen. Bij de gracht stond een kanon, verstopt in een bunker (2a), om deze tanks te beschieten.

Vraag 2: waarvoor diende de tankgracht?

- A. om tanks van geallieerden te stoppen
- B. om zoetwater in op te slaan
- C. als visvijver voor eten

3 GESCHUTSREMISE MET VELDVESTERKING

Bij de oversteekplaats stond midden op de weg een kanon. De loop was gericht op de Laan van NOI die toen een

belangrijke toegangsweg van Den Haag was vanuit het land. Het kanon was verbonden met een andere bunker in het bos.

Vraag 3: waarom was het kanon gericht op het land en niet op zee?

- A. Als hindernis zodat Bezuidenhouters niet in het bos en bij de V2 raketten konden komen.
- B. Tegen Scheveningers die terug wilden naar hun huizen.
- C. Ter bescherming van een aanval van de geallieerden via deze weg.

4 DIEREN IN HET BOS

Het Haagse Bos is heel oud en was onderdeel van de bossen tot Haarlem. De Graven van Holland en de koninklijke Oranjes zijn al eeuwen vaste bezoekers. In de 17e eeuw gebruikten de Graven het bos als jachtgebied. Er liepen vele wilde dieren en vogels in het bos. De Oranjes zagen het vooral als een park en lieten een Engelse tuin aanleggen met grote vijvers waarop ze in de winter schaatsten.

Vraag 4: welk eten zocht men tijdens de oorlog in het bos?

- A. herten en fazanten
- B. eekhoorns en konijnen
- C. eikels en bloembollen

5 HUIS TEN BOSCH

De eerste bewoners in het Haagse Bos waren stadhouders Frederik Hendrik en zijn vrouw Amalia van Solms. In 1645

bouwden ze naast hun paleis in de stad een zomerverblijf in het bos. De jaren daarna was het gebouw een gevangenis, museum, bordeel en vanaf 1815 het woonhuis van de Oranjes. Tijdens de oorlog wilden de Duitsers het paleis afbreken voor de Atlantikwall, maar dat ging niet door. Binnenkort wordt het paleis weer bewoond door de Oranjes.

Vraag 5: waarom wilden de Duitsers Huis ten Bosch afbreken?

- A. als wraak voor de vlucht van Koningin Wilhelmina
- B. om de tankgracht door te trekken
- C. als bouw materiaal voor bunkers

6 LEIDSESTRAATWEG

Deze klinkerweg stamt uit 13e eeuw en was de rijksweg van 's Gravenzande naar Leiden. Langs de weg vind je oude (gietijzeren) kilometerpalen en (betonnen) hectometerpalen, die de afstand vanaf het Binnenhof aangeven. Vroeger reden koetsen af en aan. Nu is het alleen open voor bewoners en bezoekers van Huis ten Bosch. De weg is na de oorlog hersteld met klinkers uit het puin van het Bezuidenhout.

Vraag 6: op de betonnen paal (t.o. lantaarnpaal 98-99) staat op de achterkant 'RG'. Waar staan deze letters voor?

- A. Rijks Gebied: de weg hoorde bij Paleis Huis ten Bosch waar de Regering baas over was
- B. Regio Gebied: de weg was een belangrijke regionale weg
- C. Recreatie Gebied: de weg was de toegang tot het jachtgebied

7 BUNKERS

De Duitse soldaten verbleven in de bunkers. Naast een verblijfsbunker (7b) was er een keuken (7a) en een munitiedepot (7c). Na de oorlog wilde men er snel van af, maar was het te duur om alle bunkers te slopen. Er werd zand overheen gegooid waarop later nieuw bos is gegroeid.

Vraag 7: waarom sliepen de Duitsers in bunkers en niet in kazernes verderop?

- A. Er was niet genoeg slaapplek in de kazernes.
- B. De soldaten waren gewend aan kamperen.
- C. Om te schuilen bij bombardementen en om snel bij het kanon te zijn bij een aanval.

8 V2 RAKETLANCEERPLEK

De Duitsers gebruikten het bos als een dek mantel voor het afvuren van V2 raketten naar Engeland. In dit deel van het bos blijven de bomen staan, zodat de raketten niet opvielen. De V2 raket werd afgevuurd vanaf een grote wagen die ze hier naar toe reden. Omdat het bos midden in de stad ligt konden de geallieerden niet de raketten verwoestten zonder burgerslachtoffers. Toch probeerden ze het met een bombardement op 3 maart 1945 en mikten ze op de Leidsestraatweg, wat dramatisch mis ging.

Vraag 8: hoelang was een V2 raket:

- A. 3 meter
- B. 9 meter
- C. 14 meter

9 DUINEN IN DE STAD

In dit deel van het bos stonden geen bunkers maar zijn de heuvels oude duinen, want in de ijstijd kwam de Noordzee tot hier. Deze bomen zijn niet gekapt in de oorlog.

Vraag 9: hoe oud schat je dat deze bomen kunnen zijn?

- A. 70 jaar
- B. 300 jaar
- C. 1000 jaar

10 DUEL OP BLOEDHEUVEL

De open plek op de heuvel wordt 'de bloedheuvel' genoemd omdat hier eeuwen veel gevochten is. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog vochten opstandelingen tegen de Spaanse soldaten. Later waren er executies van misdadigers die vanaf de heuvel voor het volk goed te zien waren. Ook vonden hier duels plaats tussen officieren of edellieden met zwaarden of pistolen, bijvoorbeeld om de gunst van een mooie vrouw.

Vraag 10: op welke manier werd iemand uitgedaagd voor een duel?

- A. Door het werpen van de handschoen door een van de vechters aan de voeten van zijn tegenstander.
- B. Via een ordonnans (boodschapper) uit het leger.
- C. Door het werpen van een witte zakdoek door de vrouw om wie werd gevochten.

11 UITKIJKBOOM

Het bos kent een bijzonder boom. Bij de tankgracht hielden Duitse soldaten de wacht. Zo ook een soldaat bij deze boom (over de brug links). Uit verveling of liefde voor zijn Duitse heerser kerfde hij een tekening van Hitler en hakenkruis in de boom (zie hoog boven de afgekapt tak).

Vraag 11: waarom is de tekening zo hoog in de boom?

- A. De tekening was in de oorlog onder in de boom en is na 70 jaar groei bovenin gekomen.
- B. De soldaat stond op een wachttoren naast de boom.
- C. De soldaat stond hoog op een boomtak op wacht om zo ver zicht te hebben.

Vanaf hier kun je verder lopen naar één van de andere Bunkerdag locaties zoals het Haags Historisch Museum, of naar het station via 12.

12 MALIEVELD EN POFFERTJESKRAAM

Het Haagse Bos loopt tot aan het centrum van de stad. Op de open vlakte, het Malieveld, stonden eeuwen terug ook bomen. Om het bos te sparen kwam in de 16e eeuw een kapverbod (Acte van Redemptie) die nu nog geldig is. De poffertjestent 'Paviljoen Malieveld' stond tot 1941 op het strand van Scheveningen. Voor de bouw van de Atlantikwall moesten de strandtenten weg en werd de kraam naar deze plek verplaatst. Tijdens de hongerwinter 1944/1945 konden Hagenezen tegen inlevering van een broodbod een portie poffertjes krijgen. Het paviljoen had binnen allerlei zithoekjes, wat een ideale plek was voor spionnen. Na de oorlog zou de strandtent weer teruggaan naar Scheveningen, maar Koningin Wilhelmina besloot om het Paviljoen op deze plek te laten staan.

Vraag 12: weet je waar de naam 'Malieveld' vandaan komt?

- A. Malie is een balspel dat op het veld naast het paviljoen werd gespeeld.
- B. Malie is de naam van een Middeleeuwse boom, die hier stond.
- C. De bomen op het Malieveld dienden voor de bouw van de stadswal tegen de Spanjaarden. De stadswal werd 'De Malie' genoemd.

Antwoord: 1B, 2A, 3C, 4C, 5B, 6A, 7C, 8C, 9B, 10A, 11C, 12A. Zie voor meer informatie www.BB45.nl